

Советмүдин бүрдәмджин нөдлмшиг өөдлүлхмн

Советмүдин кедж-куцадж йовх гүдждрмг, делгу көдлмшт, бдгя цаг йир далгьврта цагнь. Мана бнр Төрски орн-нутгин күч-көдсчнр СССР-н Деед Советин сунгьгьвр келгьнд бргяр белдвр делгрулдж йовцхана.

Иим болсн учрар чигн, эднэ производственн болн политическ бргмджны, эднэ, седкл-омгнь, урмднь бдгя цагт йир икяр бөдлдж бсв.

СССР-н Деед Советин сунгьгьврт белдвр делгрулгьнэ кампань Советмүдин көдлмшиг цуг олт зүсн халхарнь цугьарагьарнь ясрулхд сунтусан күргхнь, дөнъг-нөболхнь мел лавта.

Олт-ämtнлэ батта чангьгь залгьан угагьар, эднэ тасрхан уга дөнъг-нөкд угагьар, Советмүд көдлмшан ясдж, саярулдж чадшгонь нам кенд болв чигн ил болх зөвтэ. Советмүдин күчн-чидлнь—олт-ämtнэ дөнъг-нөкд, теднлэ бярджэх батта залгьань.

Олт-ämtнэ эдл-аху болн культур делгрулгьнд Советмүд, седвэрчирнь болдж, бүрдэгьачирнь болдж, зөвэр ик көдлмш күцэснь медгддженэ.

Нидн джил, мана тангьгьчин Советмүд, бюджетяр гаргьдж бгсн мөнъгиг чигн, колхозмүдин гаргьдж бгсн мөнъгиг чигн олзлад, олт-ämt бурдэгьад хамцулад, тосхлтин көдлмш делгрулдж чадцхав. Тегэд, 1957-ч джил, райодсин болн балгьсна күцэгч комитетсин нилчяр, 3140 квадратн метр агьута äмтн баях пятрмүд бел кегдв. 49 школмуд, зярмнь шинэс тосхгдв, зярмнь капиталнь ясврла харгьцхав.

Селэдин, райодсин болн балгьсна Советмүдин куцагч комитетс, Советмүдиннь бмн болн теду мет, эвранны сунгьгьачириннь бмн, урдкар болхла, невчк дару-дарунь тооцагьан бгцхадг болцхав. Яшкульск районд, нидн джил района Советин 35 депутатрас сунгьачириннь бмн тооцагьан бгцхэснь 21 күн. Черноземельск районд, района Советин 38 депутатрас 20-нь тооцагьан бгцхадж, бас эн районд, селэдин болн поселков Советмүдин 87 депутатрас 57-нь тооцагьан бгцхадж. Каспийск районд, селэдин болн поселков Советмүдин 99 депутатрас 63-нь тооцагьан бгцхадж.

Селэдин болн райодсин Советмүд сессий хуралгьан дару-даруднь кецхадг болцхав. Данъгиндэн баягьад баягьадг комиссмүдин көдлмш бас зөвэр ясрулгдцхав.

Болв зуг, ода, бдгя цагин баяд авад халахла, эн цагла яма-

ран ик көдлмш кегдхинь тоолхла, селэдин, райодсин болн балгьсна Советмүдин көдлмшин бурдэгч чнринь йир икяр бөдлүлх зөвтвдн.

Элст балгьсн шидрк колхозмүд увлд муугьар белдвр кецхэсн болдг. Энунэ тускар йир кесг дакдж күр-куундвр болсн биший. Хар газрур нуулгьан, эн колхозмуд, бас муугьар кецхалэ. Ода чигн, Хар газрт күрчкснэ хббн чигн, увлин цагла, тер колхозмүдин малмудт хаша-хаацнь, идх-ухнь эс күртдженэ йовдлмуд баянэ. Тегэд, Элст балгьсна күцагч комитет, альд баяхмб, эн хамаран халадженмб—гидж сурх зөвтэ болджанвдн.

Эду мет йовдлмуд Целинн районд чигн, Яшкульск районд чигн, Черноземельск районд чигн баягьанэ. Эн райодсин колхозмуд болн совхозмуд увлд муугьар белдвр кеснэ учрар, малмуднь Хар газрт, увлзденэ болвчн, йир чинань тату, гарунь икдженэ йовдлмуд баянэ.

Иим учр, көдлмштнь баях наадк чигн дуту-дунд йовдлмуд элвдлг учрнь—Советмүдин бурдәмджин көдлмшин чинрнь тату болсна учр гидж келх кергтэ.

Селэдин болн райодсин зярм Советмүд, нег-цаглань сессий хуралгьан ода чигн күцадж чаддженэ. Улгурнь, келхд, Целинн районд баягьанэ 4 сельсоветмүд нидн джил 32 дакдж сессий хурацхав баясн, хбрх дакдж хурацхадж.

Сельсоветмүд зярмдэн сессий хурацхадг болвчн, тун деерэн зуг куундх зөвтэ, кергтэ төрмүд хагьлхин орчд, уурмг төрмүд куундэд хуурцхана.

Ахрар келхд, Советмүдин бурдәмджин көдлмшиг, ахр болзгин саамд, мел цаг тудлуга, йир ик бачм кевэр бөдлүлдж ясрулх эв-аргьинь хаяхмн. Советмүдин бмн йир ик даалгьврта төрмүд баяна. Селанэ эдл-ахуг меддж, саянар гардлгьн, эн көдлмшт оньган тасрхан угагьар бггьн тер келгдсн төрмүдэс негнь болджана.

Бдгя цагт, орн-нутг цугьарн, СССР-н Деед Советд келх сунгьгьвр уктдженэ йовх цагт, Советмүд, олт-ämtнлэ залгьлдагьан улм чангьгадж, эднэ дөнъг-нөкдяр, партийн организацсин гөрдврт, эвранны кедж куцадж йовх көдлмшан бөдлүлдж, бурдәмджиннь нилчэн улм лавтагьар чангьгадж, тер көдлмшиннь ач-тусинь олтд үзүлдж, мелдүлдж чадцхав гидж ицдж болджана.